

15.11.2013

OM 3/021/2013

Jakelussa mainituille

NETTIÄÄNESTYSTÄ VALMISTELEVAN TYÖRYHMÄN ASETTAMINEN

Asettaminen	Hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmä on päättänyt suositaa työryhmän asettamista valmistelevaan ehdotukset kunnallisen neuvoa-antavan kansanäänestyksen järjestämisestä sähköisesti ja nettiäänestysmahdollisuuden käyttöön ottamiseksi aikaisintaan vuoden 2018 presidentinvaalissa.
Toimikausi	Työryhmän toimikausi alkaa 15.11.2013 ja päättyy 30.1.2015.
Tausta	<p>Hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmä linjasi 7.6.2013 käynnistettäväksi erillisen valmistelun, joka mahdollistaa nettiäänestämisen vaaleissa sekä kunnallisen kansanäänestyksen järjestämisen sähköisesti. Valmistelussa kiinnitetään erityistä huomiota tietoturvakysymyksiin.</p> <p>Tarkoitus on, että perinteisten äänestystapojen rinnalle kehitetään nykyaikaisempi sähköiseen asiointiin perustuva äänestystapa <i>nettiäänestys</i> (so. äänestäminen tietoverkon välityksellä valvomattomissa olosuhteissa) ja siten edistetään perustuslaissa turvattujen vaali- ja osallistumisoikeuksien käyttämistä.</p> <p>Nettiäänestys parantaisi erityisesti vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia äänestää itsenäisesti ja lisäisi ulkosuomalaisten ja muiden ulkomailla oleskelevien äänioikeutettujen tosiasiallisia mahdollisuuksia käyttää äänioikeutta vaaleissa ja kansanäänestyksissä. Nettiäänestys helpottaisi myös äänestämistä kotimaassa ja nykyaikaisempana menettelynä saattaisi lisätä nuorten osallistumista vaaleihin. Pitkällä tähtäimellä nettiäänestyksen laajamittainen käyttö vähentäisi vaalien viranomaistyötä ja sitä kautta voitaisiin saavuttaa säästöjä vaalien kustannuksissa. Epäselvien äänestysmerkin- töjen tulkintaongelmat vähentyisivät, ennakkoäänten toimittaminen laskentaan yksinkertaistuisi ja vaalien tuloslaskenta edelleen nopeutuisi.</p> <p>Edellytys nettiäänestyksen käyttöönotolle vaaleissa on, että vaaleissa äänestämiseen liittyvien keskeisten periaatteiden - vaalisalaisuus, yleinen ja yhtäläinen äänioikeus, kunkin äänioikeutetun on äänestettävä itse - noudattaminen voidaan turvata. Nettiäänestyksessä äänestäjän on osittain itse</p>

huolehdittava vaalisalaisuudestaan ja siitä, että itse vapaasti päättää valintansa. Tässä äänestäjää voidaan tukea esimerkiksi sallimalla useaan kertaan äänestäminen, jolloin netissä myöhemmin annettu ääni korvaa aikaisemman nettiäänän ja ennakkoon taikka vaalipäivänä paperisella äänestyslipulla viranomaisen luona annettu ääni korvaa aina nettiäänän.

Nettiäänestykseen liittyy teknisiä haasteita, miten minimoida sellaiset mahdolliset äänestyslaitteen, äänestysjärjestelmän, tietoliikenteen tai tietoturvan tekniset häiriöt, jotka voisivat esimerkiksi keskeyttää tai estää nettiäänestyksen taikka vääristää tuloksia. Ratkaisun nettiäänestyksen käytönotosta tuleekin perustua keskeisesti nettiäänestyksen hyötyjen ja mahdollisten riskien vaikutusten punnintaan.

Tehtävät

1. Kunnallisten kansanäänestysten järjestäminen sähköisesti

Ensimmäiseksi työryhmän tehtävänä on selvittää neuvoa-antavissa kunnallisissa kansanäänestyksissä noudatettavasta menettelystä annetun lain (656/1990) uudistamistarpeet ja laatia ehdotus lain muuttamiseksi ottaen erityisesti huomioon seuraavat tavoitteet:

- 1) kansanäänestys voitaisiin kunnan niin päättäessä toimittaa myös siten, että äänestäjä voisi halutessaan äänestää netissä; sekä
- 2) kansanäänestyksen toimittamista koskeva aloite voidaan laatia ja allekirjoittaa myös sähköisesti tietoverkon välityksellä.

Tässä yhteydessä työryhmän tulee arvioida ehdotettaviin sähköisiin menettelyihin liittyviä etuja ja riskejä sekä sitä, tulisiko kunnallisia kansanäänestyksiä varten hankkia keskitetty tietojärjestelmä valtion omistukseen.

Työryhmän on laadittava neuvoa-antavissa kunnallisissa kansanäänestyksissä noudatettavasta menettelystä annetun lain muuttamista koskeva ehdotuksensa hallituksen esityksen muotoon. Ehdotukset sisältävä väliraportti työryhmän tulee luovuttaa hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmälle 30.5.2014 mennessä.

2. Nettiäänestys vaaleissa

Toiseksi työryhmä perehtyy olemassa oleviin tai kehitteillä oleviin nettiäänestysratkaisuihin. Tässä tarkoituksessa oikeusministeriö ja oikeusrekisterikeskus järjestävät vuoden 2014 aikana EU:n hankintadirektiivin 2004/18/EY esipuheen kohdassa (8) tarkoitetun *teknisen vuoropuhelun* nettiäänestysjärjestelmiä toimittavien eri yritysten kanssa. Työryhmä arvioi eri ratkaisuvaihtoehtojen soveltumista Suomen vaaleissa käytettäväksi ottaen huomioon erityisesti järjestelmän tietoturvaominaisuudet sekä seuraavat järjestelmän toimintaa koskevat tavoitteet:

- äänestäjän henkilöllisyys ja äänioikeus on todettava luotettavasti;
- kukin äänioikeutettu voi antaa vain yhden äänen;
- vaalisalaisuus on turvattava;
- annettua ääntä ei kukaan saa päästä muuttamaan;

- äänestäjän tulee voida varmistua siitä, että hänen äänensä on kirjautunut äänestysjärjestelmään hänen tarkoittamallaan tavalla ja että annettu ääni on oikein laskettu mukaan vaalien tuloksiin;
- vaalien tulos on voitava luotettavasti todentaa ja tarkastaa jälkikäteen;
- nettiäänestämisen tulee olla mahdollista äänioikeutettujen yleisesti käyttämillä laitteilla;
- äänestysjärjestelmä, jota saadaan käyttää kaikissa Suomessa järjestettävissä vaaleissa ja kunnallisissa sekä valtiollisissa kansanäänestyksissä, tulee kokonaan valtion omistukseen ja hallintaan; sekä
- äänestysjärjestelmän, mukaan luettuna lähdekoodi ja järjestelmän tekniset kuvaukset, tulee olla tutustumista varten kokonaan julkinen kansalaisille, järjestöille, asiantuntijoille ja vaalitarkkailijoille.

Tähän liittyen työryhmän tulee arvioida nettiäänestyksen käyttöönoton valmisteluun tarvittavia resursseja sekä käyttöönoton mahdollista aikataulua sekä nettiäänestykseen liittyviä riskejä ja niiden vaikutuksia suhteessa nettiäänestyksen hyötyihin.

Selvitysten perusteella työryhmän tulee esittää arvio siitä, mikä tai mitkä tekniset ratkaisut parhaiten soveltuisivat käytettäväksi Suomen vaaleissa.

Työryhmän tulee myös selvittää nettiäänestyksen käyttöönoton edellyttämät vaalilain (714/1998) uudistamistarpeet sekä laatia ehdotus vaalilain muuttamiseksi hallituksen esityksen muotoon.

Mainitut asiat käsittävä loppuraportti sekä laajassa kuulemismenettelyssä ehdotuksesta pyydettävät lausunnot tulee luovuttaa hallinnon ja aluekehityksen ministerityöryhmälle viimeistään 30.1.2015.

Organisointi

Puheenjohtaja:

Johtaja Kirsi Pimiä, oikeusministeriö

Varapuheenjohtaja:

Erityisasiantuntija Olli-Pekka Rissanen, valtiovarainministeriö

Jäsenet:

Neuvotteleva virkamies Markku Mölläri, valtiovarainministeriö

Neuvotteleva virkamies Jussi Aaltonen, oikeusministeriö

Ylitarkastaja Jukka Leino, oikeusrekisterikeskus

Tutkimuspäällikkö Marianne Pekola-Sjöblom, Suomen Kuntaliitto

Professori Kaisa Nyberg, Aalto-yliopisto

Professori Valteri Niemi Turun yliopisto

Johtaja Sami Borg, Tampereen yliopisto

Antti Vähä-Sipilä, Electronic Frontier Finland EFFI ry

Pysyvä asiantuntija:

Tietopalvelupäällikkö Timo Salovaara, Väestörekisterikeskus

Työryhmän on kuultava:

Valtiosääntöoikeuden asiantuntijoita

Kansalaisjärjestöjä

Oikeusministeriö, lainvalmisteluosaston julkisoikeuden yksikön edustaja

Oikeusministeriö, tietohallintojohtaja Max Hamberg

Oikeusministeriö, vaalijohtaja Arto Jääskeläinen

Työryhmä voi kuulla muita asiantuntijoita.

Sihteerit:

Ylitarkastaja Heini Huotarinen, oikeusministeriö

Sovellussuunnittelija Marita Kolehmainen, oikeusrekisterikeskus

Tarvittaessa oikeusministeriö voi nimetä kolmannen sihteerin.

Työryhmälle asetetaan parlamentaarinen seurantaryhmä.

Työryhmää nimitettäessä on kiinnitetty huomiota siihen, että työryhmässä olisi työskentelyn kannalta tarkoituksenmukaisten tahojen edustus ja tarvittava asiantuntemus, minkä vuoksi ei ole ollut mahdollista muodostaa työryhmää siten, että kokoonpano noudattaisi tasa-arvolain mukaista kiintiöperiaatetta.

Kustannukset ja rahoitus

Työryhmän menot maksetaan yhtä suurin osuuksin momentilta 25.01.01. (oikeusministeriön toimintamenot) ja momentilta 28.01.01 (valtiovarainministeriön toimintamenot).

Oikeusministeri

Anna-Maja Henriksson

Kieliasiaainneuvos

Corinna Tammenmaa

JAKELU

Työryhmän puheenjohtajat, jäsenet, asiantuntija ja sihteerit

Ministeri

Kansliapäällikkö

Osastopäälliköt, hallintojohtaja, talousjohtaja

Viestintä

Oikeusrekisterikeskus